

Ба Шӯрои диссертациони 6D. КОА-059-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ 17)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Азимӣ Саломат дар мавзӯи «Институтҳои асосии ҳуқуқи ҷиноятӣи Ҷумҳурии Исломии Афғонистон: ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазо» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D030100 – Ҳуқуқшиносӣ

Диссертатсияи Азимӣ Саломат Ҷан таҳқиқоти илмии ба пуррагӣ анҷомёфта ба ҳисоб рафта, аз ҷониби муаллиф ҳамҷониба таҳқиқ гардида, ба яке аз мавзӯи мубрами илми ҳуқуқи ҷиноятӣ – институтҳои асосии ҳуқуқи ҷиноятӣи Ҷумҳурии Исломии Афғонистон: ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазо бахшида шудааст.

Мубрам будани мавзӯи диссертатсия. Диссертатсияи номзадаи Азимӣ Саломат ба яке аз мавзӯҳои мубрами илм, амалия ва қонунгузории ҳуқуқи ҷиноятӣ бахшида шуда, дорои хусусияти ҳам назариявӣ ва ҳам амалӣ мебошад. Мубрамияти мавзӯ бо як чанд омилҳо аз ҷониби муаллиф асоснок карда шудааст:

1. Тавре, муаллиф ибраз медорад, ки имрӯз, ба мисли замони гузашта, дар омезиши мураккаб меъёрҳои урфу одат, шариат ва меъёрҳои ҳуқуқии ҷиноятӣи дунявӣ амал карда, дар маҷмӯъ сарчашмаҳои ҳуқуқи ҷиноятӣи давлати Афғонистонро ташкил медиҳанд. Таҳқиқотҳо нишон медиҳанд, ки ҳар як сарчашма таърихи пайдоиш ва инкишоф, мақсад ва вазифаҳои худро дорад. Ҳар яки онҳо ба таври худ ба раванди ташаккулёбии давлатию ҳуқуқии Афғонистон таъсир расонданд. Зеро, дилхоҳ санади меъёри ҳуқуқи урфӣ, шариат ё меъёри давлатию ҳуқуқӣ вобаста ба зухуроти муайяни дар зиндагӣ пайдошаванда бо тақозои танзими муносибатҳои ҷамъиятӣ таҳия гардидааст. Ин муносибатҳо ба сохти ҷамъиятию иқтисодии мазкур

мувофиқат мекунанд.

2. Хусусияти хоси сохти милливу давлатии Афғонистони муосир дар он аст, ки дини ислом то имрӯз низ дар ҷомеаи ин кишвар бениҳоят эътибору қувваи муассир дорад. Тамоми қонунҳо ва санадҳои зерқонунӣ дар заминаи пайравии қатъӣ ба меъёрҳои ислом қабул карда мешаванд. Мутобиқи м. 3 Конститутсияи Ҷумҳурии Исломии Афғонистон дар Афғонистон ҳеҷ қонуне наметавонад муҳолифи муътақидот ва аҳкоми дини муқаддаси Ислом бошад. Моддаи 2 КҶ ҚИА муртакиби ҷароими ҳудуд, қисос ва дият мутобиқи аҳкоми фикҳи ханафии шариати ислом мучозот мегардад. Дият, қисос ва ҳудуд намудҳои ҷазои ҷиноятӣ ба ҳисоб рафта, дар Афғонистон барои содиршавии ҷиноятҳо имрӯз низ дар сурати такмили шароити муайн татбиқ мегарданд.

3. Дар ин замина таҳқиқ ва истиқрори адолат, таъмини ҳуқуқи озодиҳои асосии аъзои ҷомеа, пойдоии низом ва амният дар ҷомеа, пешгирӣ аз содир намудани ҷиноятҳо, инчунин барҳӯрд бо ҷинояткорӣ ва вайронкунандагони қонун аз амалҳои аслии муассисаҳои зисалоҳ дар танзими муносибатҳои муайян дар фаъолияти иҷтимоӣ мебошад.

4. Ҳамаи ин меъёрҳо ба таҳқиқи маҷмӯӣ ниёз дошта, зарурати омӯзиши тавсифи таърихи пайдоиши онҳо, таъсири онҳо ба вазъи кунунии қонунгузориҳои ҷиноятӣ Афғонистон ва роҳҳои ташаккули онро ба миён меорад.

Муаллиф ба пуррагӣ тавонистааст, ки дар доираи 2 боб ва 7 зербоб моҳияти мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионро баррасӣ кунад.

Боби якуми диссертатсия – «Сарчашмаҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ Ҷумҳурии Исломии Афғонистон» аз се зербоб иборат аст. Муаллиф дар боби мазкур ба таври дақиқ ва асоснок масъалаҳои урфу одат ва анъанаҳои қавмӣ ҳамчун сарчашмаи ҳуқуқи ҷиноятӣ Ҷумҳурии Исломии Афғонистон, шариат: моҳият, сарчашма ва шаклҳои таъсиррасонии он ба ҳуқуқи ҷиноятӣ Ҷумҳурии Исломии Афғонистон ва сарчашмаҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ

Ҷумҳурии Исломии Афғонистон ва таносуби онҳо зери таҳлили илмӣ қарор додааст.

Боби дуум – «Ҳуқуқи ҷиноятӣ муосири Ҷумҳурии Исломии Афғонистон» аз чор зербоб иборат аст. Дар он масъалаҳои низоми ҳуқуқи ҷиноятӣ муосири давлати Афғонистон. Тавсифи қисми умумӣ ва қисми махсус, ҷиноят: мафҳум ва таснифоти он, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазо ва чораҳои бехатарӣ мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифтаанд.

Дарачаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия ба дастонида ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд. Дар он ифода меёбад, ки диссертатсияи мазкур нахустин пажӯҳиши мукаммали илмӣ оид ба институтҳои асосии ҳуқуқи ҷиноятӣ Ҷумҳурии Исломии Афғонистон: ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазо ба ҳисоб меравад. Дар диссертатсия тамоми паҳлӯҳои танзими ҳуқуқи масъалаи мазкур таҳқиқ шудааст. Чунончи, муаллиф маҷмӯи масъалаҳои зеринро баррасӣ кардааст, ки дар илми ҳуқуқшиносии муосир навгонӣ махсус меёбад: таҳлили сарчашмаҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ Афғонистон бо назардошти махсусиятҳои онҳо; баррасии урфу одат, анъанаҳои қавмӣ ва таъсири он ба ташаккул ва инкишофи қонунгузори ҷиноятӣ муосири Афғонистон; таҳлили шариаи исломӣ ва шаклҳои таъсиррасонии он ба ҳуқуқи ҷиноятӣ Афғонистон; таҳлили сарчашмаҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ Афғонистон ва таносуби онҳо; баррасии низоми муосири ҳуқуқи ҷиноятӣ Афғонистон; ошкор намудани институти ҷиноят ва аломатҳои он мутобиқи қонунгузори ҷиноятӣ Афғонистон; баррасии масоили ҷавобгарии ҷиноятӣ мутобиқи қонунгузори ҷиноятӣ Афғонистон; таҳлили институти ҷазо ва дигар чораҳои бехатарӣ мутобиқи қонунгузори ҷиноятӣ Афғонистон.

Асоснокӣ ва муътамад будани хулосаҳо ва тавсияҳое, ки дар диссертатсия зикр гардидаанд. Диссертатсия таҳқиқоти анҷомёфтаи илмӣ-тахассусӣ буда, натиҷаи он барои рушди илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ва қонунгузори он мусоидат мекунад. Ҷанбаҳои дигари мавзӯи диссертатсия барои рушди илмҳои соҳавии дигари ҳуқуқшиносӣ аҳамияти муҳим дорад.

Таҳлили диссертатсия, ақидаҳо, нуктаҳои илмӣ, хулосаҳо, мафҳумҳои илмӣ, проблемаҳои қонунгузорӣ, ки аз тарафи муаллиф пешкаш шудаанд, инчунин таҳлили танқидии ақидаҳои дар илм ҷойдошта, муайян намудани мавқеи мустақили хеш, асосноккунии нуктаҳои илмӣ ва хулосаҳо бо истифода аз доираи кофӣи маводҳои илмӣ ва таҷрибаи амалӣ аз он дарак медиҳад, ки таҳқиқоти мазкур мустақилона навишта шудааст.

Аҳаммияти илмӣ, амалии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо. Натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф аз ҷиҳати назариявӣ ба рушди ҳуқуқи ҷиноятӣ сахми муайяне дорад, чунки дар натиҷаи гузаронидани таҳқиқот афзоиши донишҳо институтҳои асосии ҳуқуқи ҷиноятӣи Ҷумҳурии Исломии Афғонистон: ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазо ба мушоҳида расид. Хулоса ва пешниҳодоти таҳқиқот метавонанд ҳангоми таҳияи дастуроти назариявӣ ва амалӣ, баҳри такмил додани танзими ҳуқуқи муносиботи ҷамъиятӣ, дар раванди татбиқи институтҳои асосии ҳуқуқи ҷиноятӣи Ҷумҳурии Исломии Афғонистон: ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазо истифода бурда шаванд. Аҳаммияти амалии таҳқиқот аз имконоти истифодаи натиҷаи пажӯҳиши мавзӯ дар фаъолияти ҳуқуқӣ ҳангоми таҳияи қонунҳо нисбати масъалаи мавриди таҳқиқ дар раванди таълим, аз ҷумла, ҳангоми хондани лексияҳо ва гузаронидани машғулиятҳои семинарӣ дар ҳуқуқи ҷиноятӣ, инчунин дар амалияи татбиқи институтҳои асосии ҳуқуқи ҷиноятӣи Ҷумҳурии Исломии Афғонистон: ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазо иборат аст.

Дар баробари ҷанбаҳои зиёди мусбат доштани таҳқиқоти докторант PhD баъзе масъалаҳои баҳснок ба мушоҳида мерасад. Бо назардошти андешаҳои боло баъзе эродҳо ба мазмун ва шакли диссертатсия ва автореферат пешниҳод мешаванд:

1. Диссертатсия, ки дар кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва муқовимат бо коррупсияи факултети ҳуқуқшиносӣ омода шудааст ва ҳимояи он дар Шӯрои диссертатсионии назди ДМТ баргузор мегардад, ниҳоят фазои ҳуқуқии ҶТ инъикос гардидааст. Хуб мешуд, ки ҷанбаҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ институтҳои асосӣ – ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазои Ҷумҳурии Исломи Афғонистон

мавриди таҳлили муқоисавӣ-ҳуқуқӣ бо Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор мегирифт.

2. Дар тадқиқоти мазкур маводҳои амалияи судӣ ва тафтишотӣ (ҳукмҳои судӣ) кам ба мушоҳида мерасад. Хубтар мешуд, ки дар тадқиқоти диссертатсионии Азимӣ С. таҷрибаи амалӣ оид инстутҳои асосӣ – ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазои Ҷумҳурии Исломи Афғонистон ба таври васеъ истифода бурда мешуд.

3. Дар диссертасия ва автореферат мафҳумҳои “сарчашмаи ҳуқуқи мусулмонӣ” ва “сарчашмаи ҳуқуқи ҷиноятии ҚИА” аз нигоҳи муаллиф мавриди коркарди илмӣ қарор гирифта нашудааст. Беҳтар мебуд, ки муаллиф вобаста ба мавқеи худ мафҳумҳои “сарчашмаи ҳуқуқи мусулмонӣ” ва “сарчашмаи ҳуқуқи ҷиноятии ҚИА”-ро дар шакли нав пешниҳод менамуд ва таносуби байни инҳо бо далоили муътамад нишон дода мешуд.

Албатта, камбудҳои зикршуда сифати таҳқиқоти диссертатсионии тақризшавандаро паст намекунанд ва баҳои мусбати диссертатсияро тағйир намедиханд. Хулосаҳои пешниҳодгардидаи Азимӣ Саломат Ҷан мантиқан дуруст ва илман асосноканд. Бешубҳа, натиҷаҳои таҳқиқоти илмии тақризшаванда аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ доранд, метавонанд дар фаъолияти илмӣ ва раванди таълим истифода шаванд.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯйи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Тавре маълум гардид Азимӣ Саломат ба ҳайси докторанти PhD аз соли 2016 то соли 2019 дар кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва муқовимат бо коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон таҳсил намудааст. Чунин фаъолияти докторанти PhD гувоҳи он аст, ки мутобиқати тахассуси илмии Азимӣ Саломат барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D030100 – Ҳуқуқшиносӣ ҷавобгӯ буда, ҳамзамон робитаи кор бо ихтисоси мазкур мувофиқ аст. Яъне диссертатсия дар доираи барномаи дурнамои корҳои илмӣ-таҳқиқотии кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва муқовимат бо коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон омода карда шудааст. Яке аз бандҳои дурнамои корҳои илмӣ-таҳқиқотии кафедраи мазкур «Сиёсати ҳуқуқии ҷиноятии ҚТ дар даврони муосири рушд»

номгузори шудааст, ки он фарогири мавзӯи таҳқиқоти диссертатсия мебошад.

Чоп намудани таълифоти натиҷаҳои диссертатсия дар матбуоти илмӣ. Муаллифи 22 мақолаи илмӣ мебошад, ки ба таҳлили паҳлуҳои гуногуни институтҳои асосии ҳуқуқи ҷиноятӣи Ҷумҳурии Исломии Афғонистон: ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазо бахшида шудаанд. Аз ин теъдоди асарҳои илмӣ, 4 мақола дар маҷаллаҳои тақризшаванда ва тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудаанд.

Муқаррароти асосӣ ва хулосаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳои муаллиф дар конференсияҳои сатҳи гуногун инъикос ёфтаанд. Муаллиф аз соли 2016 то инҷониб дар семинарҳои илмӣи кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва муқовимат бо коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон бо гузоришҳои илмӣ баромад кардааст.

Саҳми шахсии доктараби дарёфти дараҷаи илмӣ. Саҳми шахсии муаллифи диссертатсия ба сатҳи нағзони илмӣи таҳқиқоти диссертатсионӣ, нуқтаҳои илмӣ, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд, мақолаҳои илмӣ, маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ асоснок карда мешавад. Ҳамчунин, тарзи навишт, гузориши масъала, сабки диссертатсия саҳми шахсии муаллифро нишон медиҳад. Илова бар ин, аз тарафи муаллифи диссертатсия дар мақола ва маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ пешниҳодҳо ҷиҳати тақмил бахшидани қонунгузориҳои ҷиноятӣи ватанӣ ва фаъолияти мақомоти ҳуқуқтатбиқкунанда дар соҳаи татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи институтҳои асосии ҳуқуқи ҷиноятӣи Ҷумҳурии Исломии Афғонистон: ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазо ироа гардид.

Соҳтор ва ҳаҷми диссертатсия. Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз ихтисорот, муқаддима, ду боб, ҳафт зербоб, хулоса ва номгӯи адабиёт (маъхазҳо) иборат мебошад. Ҳаҷми умумии диссертатсия 177 саҳифаро дарбар мегирад.

Мувофиқати автореферат ба муҳтавоии диссертатсия. Автореферат ба муҳтавоии диссертатсия мувофиқат дорад. Дар автореферат натиҷаҳои асосии

таҳқиқоти дисертатсионӣ, аз он ҷумла мазмун мухтасар ва кофии бобҳо ва зербобҳои дисертатсия дарҷ ёфтаанд.

Ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқ будани тартиб ва танзими дисертатсия. Ҳамчунин, омӯзиш ва мутолиаи таҳқиқоти мазкур аз ҷониби доираи васеи олимони ватаниву хориҷӣ дар риштаи ҳуқуқ, ки ба мавзӯи институтҳои асосии ҳуқуқи ҷиноятии Ҷумҳурии Исломии Афғонистон: ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазо доранд, манфиатбахш мебошад. Дар маҷмӯъ дисертатсияи Азимӣ Саломат Ҷан ба талаботибанди 10-16-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор), ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26-уми ноябри соли 2016, таҳти № 505 тасдиқ шудааст, мутобиқат намуда, таҳқиқоти илмӣ тахассусе мебошад, ки барои рушди илми ҳуқуқи ҷиноятӣ аҳаммият дошта, дар роҳи ҳал ва коркарди навъи илман асоснокшудаи назариявӣ дарҷ шудааст, ки ба рушди илми ҳуқуқи ҷиноятӣ мусоидат менамояд.

Қисмати хотимагии тақриз. Аз омӯзиши матни пурраи дисертатсия ва автореферат хулоса намудан мумкин аст, ки таҳқиқоти довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ Азимӣ Саломат пурра ба талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа, (PhD) доктор аз рӯи ихтисоси 6D030100 – Ҳуқуқшиносӣ ҷавобгӯ мебошад, зеро натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф барои рушди илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ва соҳаҳои дигар мусоидат карда, боис мегарданд, ки яке аз масъалаҳои муҳими илми ҳуқуқи ҷиноятӣ тақдир ёбад. Хулоса, пешниҳод ва дастовардҳои муаллиф барои рушди қонунгузорӣ, фаъолияти мақомоти дахлдори давлатӣ ва тақмили соҳа аҳаммияти муҳим доранд.

Ҷиҳатҳои инноватсионии тадқиқоти анҷомдода дар он аст, ки ба қонуниятҳои таҳлили илмӣ ва услуби ҳосса асосёфта, институтҳои асосии ҳуқуқи ҷиноятии Ҷумҳурии Исломии Афғонистон: ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазо ва инчунин унсурҳои асосии онро ифода мекунад. Дар таърихи илми ҳуқуқшиносии Тоҷикистон ва Афғонистон манбаи муҳими дониши назариявӣ ва амалии ҳуқуқи ҷиноятӣ институтҳои асосии ҳуқуқи

чиноятии Ҷумҳурии Исломии Афғонистон: чиноят, ҷавобгарии чиноятӣ ва ҷазо мебошад.

Ҳамзамон, онҳо метавонанд, ҳангоми таҳия ва татбиқи барнома, стратегия ва концепсияҳои давлатӣ истифода шаванд. Маводи диссертатсия ҳангоми тадриси фанни таълимии ҳуқуқи чиноятӣ, ҳангоми иҷрои корҳои мустақилона, навиштани рисолаҳои дипломӣ, магистрӣ, диссертатсияҳо метавонад ба таври васеъ мавриди истифода қарор гиранд, ки ҷанбаҳои мусбати корро нишон медиҳанд.

Дар умум, Азими Саломат сазовори дарёфтаи дараҷаи илмӣ барои доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D030100 – Ҳуқуқшиносӣ мебошад. Бояд ибраз намуд, ки тақризи мазкур бо дарназардошти бандҳои 78-85-и «Низомномаи намунавӣ оид ба Шӯрои диссертатсионӣ», ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 ноябри соли 2016, № 505 қабул шудааст, омода ва пешниҳод гардидааст.

Муқарризи расмӣ:

Доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
муовини якуми Прокурори
вилояти Суғд

Муҳаммадиев И.С.

Суроға: 734067, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Хучанд, к. Сирдарё 43^а

Тел.: (+992) 8- 3422 5-65-65

e-mail: prokuratura.@mail.ru

Имзои Муҳаммадиев И.С.-ро тасдиқ мекунам.

Сардори шӯъбаи кадрҳо ва коргузори

прокуратураи вилояти Суғд Рачабзода Р.Т.

